

Herner-Kovács Eszter

Szerbiai választások 2012: a szétforgácsolt magyar politika kudarca

2012 elections in Serbia: the fiasco of the dissipated Hungarian policy

There has always been an asymmetrical relationship between the Alliance of Vojvodina Hungarians (AoVH) and smaller Hungarian parties that has been reinforced by the results of the 2012 elections; the latter could gain importance in municipal self-governments only. It is a long tendency in Voivodina that Hungarian nationals cast their votes to Serbian parties (especially to the Democratic Party) and the tendency was clearly present at the 2012 elections too.

Szerbiában 2012. május 6-án parlamenti, tartományi, önkormányzati választásokat, valamint előrehozott elnökválasztást tartottak. Noha Boris Tadić (DS) mandátuma még nem járt le, az államfő úgy taktikázott, hogy amennyiben a választásokkal egy időben tartják meg az előrehozott elnökválasztást, úgy jobb eséllyel újrázhat az elnöki székben, és pártja, a Demokrata Párt képviselőjelöltjeinek esélyeit is növelheti a választás „egyéb” szintjein. A választásokat megelőző közvélemény kutatások sorra igazolták Tadić elképzelését az elnökválasztást illetően, a második fordulót (május 20.) követő végeredmény azonban keserű meglepetéssel szolgált a volt államfőnek: Szerbia új elnöke ugyanis Tomislav Nikolić, a Szerb Haladó Párt (SNS) jelöltje lett, s a köztársasági parlamenti voksolás győzteseként is az SNS került ki. Köztársasági szinten tehát jelentősen átalakul Szerbia politikai helyzete a májusi választásokat követően. A tanulmány a köztársasági szintű eredmények bemutatásával, valamint a magyar szempontból lényegesebb vajdasági tartományi és önkormányzati eredmények elemzésével kíván foglalkozni.

Köztársasági szintű eredmények

A május 6-i választásokon a jogosultak száma 6.770.013 fő volt, ebből 3.848.173 fő járult az urnához, így a részvételi arány 56,8%-os volt. Az előzetes közvélemény kutatások a Szerb Haladó Párt győzelmét jósolták a parlamenti választásra, s ez az előrejelzés – az elnökválasztással ellentétben – be is igazolódott. A legtöbb voksot a nacionalista utódpárként is emlegetett Szerb Haladó Párt (SNS) szerezte meg, ami a leadott szavazatok

24,04%-át jelenti, míg a rivális Demokrata Párt (DS) 22,11%-os támogatottságot szerzett. Ezzel az eredménnyel a haladóknak 73, míg a demokratáknak 67 képviselői mandátumot sikerült szerezni. A Szocialista Párt (SPS) a szavazatok 14,53%-át szerezte meg, ezzel 44 képviselői székert szerzett meg a párt. A Szerbiai Demokrata Párt (DSS) 7%-ot (21 mandátum), a Liberális Demokrata Párt vezette „Fordulat” 6,52%-ot (20 mandátum), a Szerbiai Egyesült Régiók 5,49%-ot (16 mandátum) szereztek.

Ami a kisebbségi pártokat illeti, a Vajdasági Magyar Szövetség a szavazatok 1,77%-át szerezte meg, ami 5 képviselői helyet jelent a Népképviselőházban. A szandzsáki SDA a szavazatok 0,69%-ával 2, a „Mindannyian Együtt” (közös magyar, horvát, bosnyák, szlovák, macedón) kisebbségi lista a szavazatok 0,63% százalékával 1 mandátumot szerzett, és a preševói albánok koalíciójának is 1 képviselőjük lesz. A „Mindannyian Együtt” listán két magyar párt, a Vajdasági Magyar Demokrata Közösség és a Magyar Polgári Szövetség is szerepelt, azonban a befutó helyen Emir Elfić, a Bosnyák Demokrata Közösség elnöke szerepelt. Egyébként a kisebbségi lista 15 helyén szerepelt magyar nemzetiségű jelölt, a „legelőkelőbb” helyen Csonka Áron, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének elnöke, aki a lista 5. helyét foglalta el, Rác Szabó László, a Magyar Polgári szövetség elnöke pedig a 15. helyen szerepelt.¹ Reális esély tehát nem volt arra, hogy magyar képviselő is mandátumot szerezzen a „Mindannyian Együtt” listájáról. A többi magyar párt (Vajdasági Magyar Demokrata Párt, Magyar Remény Mozgalom) nem állított köztársasági szintű listát.

A köztársasági parlament (Népképviselőház) új összetétele²

Párt	Mandátum
Szerb Haladó Párt	73
Demokrata Párt	67
Szerbiai Szocialista Párt	44
Szerbiai Demokrata Párt	21
Fordulat	20
Szerbiai Egyesült Régiók	16
Vajdasági Magyar Szövetség	5
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	2
Mindannyian Együtt	1
Vlach kisebbségi párt	1

¹ <http://www.smedia.rs/vesti/izbori/vest/91804/Izbori-2012-Emir-Elfic-Sve-zajed-no-BDZ-GSM-DZH-DZVM-Slovacka-stranka-Emir-Elfic.html#>

² Részletesebb választási eredmények: http://www.rik.parlament.gov.rs/latinica/propisi_frames.htm

Külön érdekesség a mandátumot szerzett pártok körében a szerbiai kisebbségi vlach „Facebook-párt”-nak a beszédes nevű „A felkínált válaszok közül az egyik sem” elnevezésű listája, amelynek szintén egy képviselője lesz a köztársasági parlamentben.

Köztársasági szinten a magyar pártok közül tehát egyedül a Vajdasági Magyar Szövetségnek sikerült mandátumot szereznie. A pártnak idáig 4 képviselője volt a törvényhozásban, tehát a megszerzett mandátumokat illetően mindenképpen sikeresnek nevezhető a párt országos szereplése. Súlyos vádakat fogalmazott meg azonban a párt vezetése a választások tisztaságát illetően; Pásztor István VMSZ-elnök szerint a választások több szintjén is szavazatokat loptak a párttól. „A szavazatok leadása és a szavazatszámolás, valamint a szavazóhelyek bezárása és kedd este között a VMSZ nagyjából 30 ezer szavazatot vesztett el egyelőre megmagyarázhatatlan módon. A vasárnap éjszakai és hétfői adatok értelmében 91400 szavazatot szereztem a köztársasági elnökválasztáson, ez a szám mostanra furcsamód 63262-re csökkent. Amikor ezt az eredményt a bizottság közölte, a topolyai, kishegyesei, szabadkai és magyarkanizsai szavazólapokat tartalmazó zsákok még Szabadkán voltak. Köztársasági szinten két nap alatt 95375-ről 67841 szavazatra csökkent teljesítményünk. Az első szavazatszám értelmében hét köztársasági parlamenti mandátum járt volna pártunknak, így már csak öt. Tartományi szinten vasárnap éjjel előtt 20 százalékos szavazat-feldolgozás után közölték, hogy a VMSZ a voksok 6,4 százalékát szerezte meg, 100 százalékos feldolgozottság után most pedig azt állítják, hogy csupán a szavazatok 6,15 százaléka a miénk” – jelentette ki a pártelnök a választások első fordulóját követő sajtótájékoztatóján. A köztársasági választások tisztaságát kifogásolta a Szerb Haladó Párt elnöke, Tomislav Nikolić, valamint a Szerbiai Egyesült Régiók pártja is, és a Köztársasági Választási Bizottság is több helyen tapasztalt szabálytalanságot. Egyes nyilatkozatok odáig mentek, hogy a Milosević-rendszer időszkáival állították párhuzamba a választási csalások mértékét (Nikolić szerint például ötezer elhunyt és nem létező személy neve szerepelt a választói névjegyzéken)³, és noha néhány helyen a benyújtott óvások miatt valóban megismételték a szavazást, a Választási Bizottság nem nyilvánította érvénytelennek a voksolást.

Hiába telt el már több mint egy hónap a választások óta, az új szerb kormány idáig még nem alakult meg (a kézirat lezárva: 2012. július 2-án). A választást követően legtöbbször egy demokrata-szocialista kormányko-

³ <http://vajdasaghirek.com/index.php/component/content/article/2-szerbia-hire-i/4146-tomislav-nikolic-a-szerb-halado-part-allamfjeloeltje-ma-kijelentette-hogy-a-valasztasokat-meg-kellene-tamadni-es-a-demokrata-partnak-a-drasztikus-szavazatlopasok-miatt-meg-k>

láció megalakulásával számoltak, s lehetséges koalíciós partnerként felmerült a Szerbiai Egyesült Nyugdíjasok Pártja, az Egységes Szerbia és a Vajdasági Magyar Szövetség neve is, az azóta eltelt időben azonban már számos más alternatíva is felmerült, kormányalakítási felkérést végül a Szerbiai Szocialista Párt kapott, akik a haladókkal és a Szerbia Egyesült Régióival közösen kormányozhatnak majd. A parlamentbe került pártok között az elmúlt egy hónapban folyamatos volt az egyeztetés, annak pedig, hogy a koalíciós megállapodás ilyen sokáig várat magára, több oka is lehet – itt kell szót ejteni a Szerb Haladó Pártot övező félelmekről is.

Tomislav Nikolić 2008-ig a Szerb Radikális Párt alelnökéként politizált. A párt elnöke az a Vojislav Šešelj, aki jelenleg a délszláv háborúban elkövetett háborús és emberiség ellenes bűncselekményeiért Hágában törvényszék előtt ül (pártelnöki pozícióját ezért jelenleg nem gyakorolja). A szélsőségesen nacionalista Radikális Párt 1998-2000 között kormánypártként állt ki Milosević rendszere mellett, továbbá híres kisebbségellenes (horvát, albán, magyar, stb.) kijelentéseiért, EU-ellenes politizálásáért, és abbéli elkötelezettségéért, hogy Koszovót szerb fennhatóság alatt kell tartani. 2008-ban Tomislav Nikolić vezetésével önálló frakció vált ki a Radikális Pártból, amely hamarosan Szerb Haladó Párt néven önálló párttá szerveződött. A pártszakadás oka az volt, hogy a Šešeljhez hű radikális képviselők elutasították a Szerbia és az Európai Unió között kötetendő stabilitási és társulási megállapodás ratifikálását. Meglepő pálfordulás volt az integrációpárti retorika felvállalása Nikolić részéről, azonban politikai elemzők reálpolitikai lépésként értékelték a pártalapítást, 2008-ra ugyanis már a csalódott radikális szavazók is az Európai Unióban látták az egyetlen esélyt a hosszan tartó válságból való kilábalásra. Tomislav Nikolić taktikája be is vált, hiszen az újonnan alapított Szerb Haladó Párt (SNS) a Szerb Radikális Párt szavazóinak túlnyomó többségét el is vitte.⁴

Ezek alapján viszonylagos biztonsággal kijelenthető, hogy Szerbia Tomislav Nikolić elnök mandátuma alatt nem fog letérni az európai uniós integráció megkezdett útvjáról, ennek ellenére nem lehet eltekinteni a Nikolić-tyal kapcsolatban aggodalmakat megfogalmazó véleményektől sem – igaz, ezek a vélemények nem első sorban az EU-s integrációval kapcsolatban fogalmazódtak meg, sokkal inkább a radikális párt „örökségéként” betudható nacionalista retorika kapcsán, e téren ugyanis nem fogta magát vissza a már hivatalba lépett új elnök. Egy montenegrói tévéinterjúban – már hivatalba lépett elnökként – úgy nyilatkozott, hogy 1995-ben Srebrenicában nem népirtás, pusztán „súlyos bűntett” történt a boszniai szerb

⁴ <http://www.mon.hu/hirek/frisshirek/cikk/visszaszorulo-radikalisk-szerbiaban/cn/ha-on-news-charlotteinform-20081116-0151397300>

haderő részéről. Ugyanebben az interjúban utalt arra is, hogy Montenegrónak nem kellett volna elszakadnia Szerbiától, hiszen a két nép között semmilyen különbséget nem lát.⁵ A horvátokkal való baráti viszonyt sem sikerült megalapoznia azzal a májusi kijelentésével, miszerint Vukovár szerb város, ahová nem szükséges visszatérniük az elmenekült horvátoknak. Említett kijelentéseit az uniós és az amerikai diplomácia is elítélte, Nikolić elnöki beiktatásán pedig nem vett részt sem a horvát, sem a bosnyák, sem a szlovén elnök. Mindezek fényében úgy tűnik, az új szerb elnök regnálása nem lesz teljesen konfliktusmentes.

A haladók nem csak az elnöki pozíció megszerzésével, hanem – ahogyan arra már utaltunk, – a parlamenti választásokon aratott relatív győzelmükkel is felborították az eddigi szerb belpolitikai berendezkedést, s a kinkeserves kormányalakítás jórészt az ő győzelmüknek tulajdonítható. A szóba jövő koalíciós partnerek ugyanis vonakodnak a „poszt-radikális” párttal közösen kormányozni, még akkor is, ha az SNS a főbb kérdésekben (euro-atlanti integráció folytatása, Koszovó el nem ismerése) egyébként hasonló alapokon áll, mint a Tadić-vezette Demokrata Párt. A kezdeti elképzelésekkel ellentétben, – miszerint az eddig is kormányzó demokraták és szocialisták alakíthatnak újból koalíciós kormányt – a kormányalakítási megbízást végül a szocialisták kapták, akik a Szerbia Egyesült Régióival és a Szerb Haladó Párttal kötnek majd koalíciót (a szövetség részletei egyelőre ismeretlenek). Az, hogy a „királycsináló” szocialisták (a párt vezetője az eddig belügyminiszteri posztot betöltő Ivica Dačić) hajlandóak lesznek koalícióra lépni a haladókkal, azt a felvetést támasztja alá, hogy elvek és politikai ideológiák helyett valószínűleg sokkal inkább politikai alkukról szólt a szerbiai kormányalakítási mizéria.⁶

Mint arra a tanulmány elején már utaltunk, az elnökválasztás végeredménye nem kis meglepetéssel szolgált, hiszen a közvélemény kutatások sorra Boris Tadićot hozták ki a szavazás győzteseként, s erre a feltevésre az elnökválasztás első fordulójának eredményei is ráerősítettek. A választáson 12 jelölt indult, köztük magyar jelölt is szerepelt Pásztor István személyében. Pásztor még a választások előtt világossá tette: azért indul az elnökválasztáson, hogy nagyobb alkupozíciója legyen a VMSZ-nek, amennyiben Pásztor a választás második fordulójában a demokrata párti jelölt javára lép vissza. Egy időre úgy tűnt, hogy a beharangozott ígéret semmissé válik, hiszen Pásztor István a két forduló között úgy nyilatkozott, hogy amennyiben a VMSZ-től „ellopott” szavazatokról kiderül, hogy

⁵ http://index.hu/kulfold/2012/06/01/nikolic_srebrenicaban_nem_volt_nepirtas/

⁶ http://kitekinto.hu/europa/2012/06/20/uj_felteteleket_szabhat_az_europai_unio_szerbianak&lap=2

a Demokrata Pártnak köze volt az üggyhez, nem lép vissza Tadić javára. „Az elnökválasztás második fordulóját illetően ma már nem érvényes semmi sem, amit eddig elmondtam. Hogy mi lesz érvényes az elnökválasztás második körére vonatkozólag, az még kiderül.”⁷ Végül aztán Pásztor felszólította a magyar szavazókat, hogy az elnökválasztás második fordulójában a demokrata párti jelöltet támogassák, noha fenntartásait hangsúlyozta a DS „módszereinek” tisztaságával kapcsolatosan: „A köztársasági elnökválasztás második köre újra Boris Tadić és Tomislav Nikolić között fog eldőlni. Noha az elmúlt tíz nap történései újabb komoly kételyeket ébresztettek közösségünkben és személy szerint bennem is, én mindennek ellenére Boris Tadićra fogok szavazni, és erre kérem mindazokat, akik május 6-án, mint köztársasági elnökjelöltet engem támogattak. Az ő személyében több esély van arra, hogy Szerbia egyszer egy normális, európai országgá váljon. Minden jel szerint sajnos nem a közeljövőben.”⁸

Az elnökválasztás első fordulójának eredménye a következőképpen alakult: Boris Tadić (Demokrata Párt) 25,31%, Tomislav Nikolić (Szerb Haladó Párt) 25,05%, Ivica Dačić (Szerbiai Szocialista Párt) 14,23%, Vojislav Koštunica (Szerbiai Demokrata Párt) 7,44%, Zoran Stanković (Szerbia Egyesült Régiói) 6,58%, Čedomir Jovanović (Liberális Demokrata Párt) 5,03%, Jadranka Šešelj (Szerb Radikális Párt) 3,78%, Vladan Glišić (független) 2,77%, Pásztor István (VMSZ) 1,62%, Zoran Dragišić (független) 1,54%, Muamer Zukorlić (a szerbiai iszlám közösség muftija) 1,39%, Danica Grujičić (Szociáldemokrata Szövetség) 0,78%. A második fordulóban Boris Tadić 47,35%-ot, míg Tomislav Nikolić 49,51%-ot szerzett, így a haladó párti jelölt nyerte meg az elnökválasztást. Elemzők szerint Tadić vereségéhez nagyban hozzájárult az, hogy a haladók sikeresebben mozgósították szavazótáborukat, s a demokrata szavazók „elkényelmesedésével” magyarázható a második fordulóban tapasztalt jóval alacsonyabb részvételi arány; míg május 6-án 57,7%, május 20-án csak 46,3% járult az urnákhoz. Mindemellett érdemes megjegyezni, és magyar szempontból is fontos tény, hogy a Vajdaság területén egyértelműen Boris Tadić „nyerte meg” az elnökválasztást.

Mivel a köztársasági szinten bekövetkezett haladó párti térnyerés kérdéseiről már szó esett, áttérhetünk a választások tartományi szintű elemzésére, ám előtte érdekes lehet röviden utalni a választásokat megelőző időszakra, valamint a pártok kampányára. Mint ismeretes, Szerbia az utóbbi években erőteljes elköteleződést mutatott az európai integráció irányába,

⁷ <http://www.magyarszo.com/fex.page:7e4a2dfd-d845-ca65-376a-5a62252d1182.mobile>

⁸ http://www.magyarszo.com/fex.page:2012-05-17_Pasztor_Istvan_Az_elnokvalasztason_Boris_Tadicot.xhtml

s a megkezdett út egy fontos állomását teljesítette is 2012 márciusában, amikor elnyerte a hivatalos tagjelölti státuszt. Ezen eredmény elérésében nagy szerepe volt Boris Tadić demokrata elnöknek, aki regnálása idején konzervatíven tartotta magát az „EU is, Koszovó is” elvhez. Újraválasztásához azonban úgy tűnik, nem volt elég ez az eredmény, ami elemzők szerint annak tulajdonítható, hogy a pénzügyi válság és nagyarányú munkanélküliség sújtotta szerb lakosság – noha továbbra is támogatja az uniós csatlakozást, – elvek helyett konkrét válságkezelő megoldásokat vár az ország vezetőitől. Ebben a nehéz gazdasági helyzetben pedig jobb eséllyel indul egy radikális (vagy legalábbis radikális múlttal rendelkező) politikus és pártja, mint az uniós csatlakozás terén eredményeket felmutató, ám válságkezelésben sikertelen előd. Ezt a feltevést igazolja a választásokat megelőző kampány jellege is; a pártok lényegében ugyanazzal a programmal kampányoltak (munkahelyteremtés, beruházások serkentése, stb.), a különbség talán abban ragadható meg, hogy a Szerb Haladó Párt jó érzékkel használta ki a válság idején jól bevethető populista retorikát. Azt, hogy az elvek és ideológiák a 2012-es szerbiai választásokon keveset nyomtak a választói latba, jól mutatja az is, hogy a haladók gyakorlatilag ugyanazt az álláspontot képviselik az EU és Koszovó ügyében, mint a demokraták, különbség esetleg a nacionalistább hangvételű retorikában figyelhető meg – erre Nikolić elnök megválasztása kapcsán már utaltunk.

Tartományi szintű eredmények

A vajdasági tartományi törvényhozás megválasztása a magyarországi parlamenti választásokhoz hasonlóan, egyéni és listás szavazással történik. A május 6-án megtartott első fordulóban a 120 képviselői helyből a 60 listás hely sorsa biztosan eldőlt, május 20-án pedig az egyéni helyekről szavaztak, mivel az első fordulóban egyik jelölt sem szerezte meg a szavazatok abszolút többségét. Amint az elnökválasztáson is, úgy a tartományi parlamenti választásokon is egyértelműen a Demokrata Párt került ki győztesként a Vajdaságban. A 120 képviselői helyből 58-at a DS jelöltjei nyertek el, a Szerb Haladó Párt képviselői 22 mandátumot szereztek meg, a Szerbiai Szocialista Párt 13, a Vajdasági Szocialista Liga pedig 10 képviselőt küldhet a tartományi törvényhozásba. A magyar pártok közül egyedül a Vajdasági Magyar Szövetségnek sikerült mandátumhoz jutni a tartományi parlamentben, az új ciklusban 7 képviselője lesz a VMSZ-nek. (A VMSZ köztársasági szinten az eddigi 4-ről 5-re tudta növelni mandátumainak számát, azonban tartományi szinten 9-ről 7-re csökkent képviselőinek száma.)

Mandátumot szerzett még a Szerb Radikális Párt (5), a Szerbiai Demokrata Párt (4) és a Fordulat Koalíció (1).⁹ Pásztor István VMSZ-elnök egy június elején adott interjúban úgy nyilatkozott: a VMSZ és a DS együttműködése tartományi szinten is garantált, és valószínűleg maga a pártelnök fogja betölteni a Tartományi Képviselőház elnöki tisztségét.¹⁰

A tartományi parlament új összetétele

Párt	Mandátum
Demokrata Párt	58
Szerb Haladó Párt	22
Szerbiai Szocialista Párt	13
Vajdasági Szocialista Liga	10
Vajdasági Magyar Szövetség	7
Szerb Radikális Párt	5
Szerbiai Demokrata Párt	4
Fordulat	1

A Tartományi Képviselőház alakuló ülésére június 22-én került sor. A kormányzó koalíciót a Demokrata Párt, a Szerbiai Szocialista Párt, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga és a Vajdasági Magyar Szövetség alkotja majd, noha a Demokrata Párt gyakorlatilag önállóan is kormányozhatna.¹¹ A Pásztor István által beharangozott házelnöki pozíciót – amelyet eddig is magyar politikus töltött be Egeresi Sándor személyében – valóban a VMSZ elnöke kapta meg. Alelnöknek választották Branislava Belicét (Szerbiai Szocialista Párt), Milivoj Vreblovot (Liberális Demokrata Párt), Dušan Jakovljevićet (Vajdasági Szociáldemokrata Liga), Anna Tomanová-Makanovát (Demokrata Párt), Milan Čukot (Szerb Radikális Párt) és Đorđe Milićevićet (Szerb Haladó Párt). A vajdasági kormány felállításáról még nem döntött a tartományi parlament, így egyelőre nem lehet tudni, hogy a kormányelnöki pozícióban újrázni fog-e Bojan Pajtić (Demokrata Párt).

A magyar pártok közül tartományi listát állított a Vajdasági Magyar Szövetség, a Magyar Remény Mozgalom (MRM), valamint a Mindannyian Együtt kisebbségi listán szerepeltek a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) és a Magyar Polgári Szövetség (MPSZ) jelöltjei, mandátumot azonban csak a VMSZ tudott szerezni.¹² Bár listát nem

⁹ <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13636/>

¹⁰ http://www.magyarsozso.com/fex.page:2012-06-15_Pasztor_Istvan_Valoszinuleg_en_le-szek_a_Tartomanyi.xhtml

¹¹ http://vajdasag.eu/vrtv20120615_5

¹² <http://www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs/docs/2012izvestajUkupniRezultati.pdf>

tudott álltani, egy egyéni képviselőjelöltje (Gusztony András, Temerin) bejutott a tartományi választások második fordulójába a Vajdasági Magyar Demokrata Pártnak¹³ (a mandátumot azonban nem sikerült megszereznie). A vajdasági magyar pártstruktúráról köztudott, hogy a Kárpát-medencei kisebbségi magyar közösségek között ez a legfragmentáltabb; jelenleg öt magyar párt színesíti a politikai palettát. Az 1989-ben megalakult Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége az 1990-es választásokon ugyan sikerrel szólította meg a vajdasági magyarok túlnyomó többségét, ám a reménytelenül induló helyzetet az első pártszakadás 1994-ben megakasztotta. A VMDK-ból ekkor kivált egy csoport, amely megalakította a Vajdasági Magyarok Szövetségét (VMSZ). 1996-ban a VMDK országos választásokon bekövetkezett kudarca¹⁴ okán újabb osztódásra került sor: Páll Sándor alelnök kezdeményezte Ágoston András alapító elnök leváltását az elnöki tisztségről, aki ennek hatására kilépett saját pártjából, és létrehozta a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot (VMDP). A 2000-es években újabb önálló szerveződések jöttek létre Magyar Polgári Szövetség és Magyar Remény Mozgalom néven. A pluralizmus ellenére azonban a magyarok túlnyomó többsége 1996. óta a Vajdasági Magyar Szövetség mögé sorakozik fel, így ez az egyetlen párt, amelyik helyi, tartományi és országos szinten is el tudja látni a magyarság képviseletét.

Az „ellenzéki” magyar pártok, vagyis a VMDK, VMDP, Magyar Remény Mozgalom és a Magyar Polgári Szövetség 2011 decemberében úgy döntöttek, hogy egyesítik erőiket, és Magyar Fordulat néven összefogva kívánják gyengíteni a VMSZ eredményeit, s a választások minden szintjén alternatívát kínálnak a magyar szavazóknak. A Magyar Fordulat koalíció ötlete azonban csírájában elhalt, ugyanis a VMDP vezetése Orbán Viktor magyar miniszterelnök vajdasági látogatását követően – amikor is egyértelművé vált, hogy a Fidesz politikusai részt fognak venni a VMSZ kampányában – bejelentette, hogy nem indulnak köztársasági szinten. „Köztársasági szinten nem indulunk, hogy ne nehezítsük meg a nemzetközi pénzüvilággal harcot vívó magyar kormányfő dolgát. Tartományi és helyi szinten pedig az a dolgunk, hogy minél nagyobb kárt okozzunk a VMSZ-nek” – állt Ágoston András VMDP-elnök hírlevelében. Eközben megkezdődtek a koalíciós tárgyalások a Mindannyian Együtt kisebbségi lista többi nemzetiségi pártjával, s hamar kiderült, hogy a VMDK és a MPSZ hajlandó lesz együttműködni a bosnyák, horvát és szlovák kisebbségi

ségi pártokkal a közös siker reményében. A kisebbségi koalícióból kimaradt a Magyar Remény Mozgalom, ami leginkább a párt radikális nemzeti ideológiájával magyarázható, az MRM ugyanis kizárólag a magyar nemzeti érdekekért kíván dolgozni, ezért nem kívánt más kisebbségekkel közös platformon indulni. A Magyar Remény Mozgalom a magyarországi Jobbik aktív támogatásával szervezte és bonyolította le kampányát, s ugyan tartományi szinten nem jutott mandátumhoz, már a listaállítás ténye is jó eredményként értékelhető egy ilyen fiatal párt (2009-ben alakult) esetében.

A Vajdasági Magyar Szövetség jelöltjeiként Pásztor István (Szabadka), Kávai Szabolcs (Magyarkanizsa), Egeresi Sándor (Topolya), Újhelyi Ákos (lista), Pelt Ilona (lista), Takács Zoltán (lista), Juhász Attila (lista) jutottak be a tartományi parlamentbe. A választások második fordulóját után úgy tűnt, hogy a VMSZ-nek 8 képviselője lesz az újvidéki törvényhozásban, mivel Kormányos László az egyéni jelöltek fordulójában legyőzte demokrata párti ellenfelét a csókai körzetben, azonban az óvások miatt megismételt választáson nem sikerült megszereznie a befutó helyet.

A vajdasági magyar érdekérvényesítés szempontjából a tartományi eredmények mellett legalább annyira fontosak az önkormányzati eredmények. Általánosságban elmondható, hogy a Demokrata Párt népszerűsége továbbra is igen nagy a tartományban, és ezt nem csak a parlamentben elnyert mandátumok száma bizonyítja, hanem a helyhatósági eredmények is. A Demokrata Párt rendre megszerezte a szavazatok relatív többségét a következő községekben: Szabadka, Újvidék, Ada, Óbecse. (A Szerb Haladó Párt egyébként Nagybecskerekén és Temerinben végzett az első helyen a helyhatósági választásokon.) A Vajdasági Magyar Szövetség győzelmet aratott Magyarkanizsán, Zentán, Topolyán, Csókán és Kishegyesen, más magyarok-lakta községekben nem sikerült relatív többséget szereznie magyar pártoknak.

Szabadkán a demokraták a szavazatok 26,67%-át, a VMSZ 22,52%-át, a Szerb Haladó Párt 10,80%-át, a Lista Szerbiáért 8,30%-át, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga 6,58%-át, a Fordulat koalíció 5,93%-át, a Szerbiai Szocialista Párt 5,87%-át, a Szerbiai Egyesült Régiók 3,73%-át, a Bácskai Bunyevácok Szövetsége 2,72%-át, a Bunyevác Párt 1,71%-át, a Magyar Remény Mozgalom (MRM) 1,64%-át, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP) 1,63%-át, a Szolidaritás Polgárok Csoportja 1,14%-át, a Mindannyian Együtt koalíció pedig 0,76 százalékát szerezte meg. Látható tehát, hogy Szabadkán a VMSZ-en kívül a magyar pártok nem értek el jelentősebb eredményt, a szerb pártok mögött jóval lemaradva tudtak 1-2%-ot elérni. Hasonló a helyzet a többi, VMSZ-t támogató magyarlakta községben is: Zentán például, ahol a VMSZ szintén relatív többséget szerzett, a győztest szerb pártok követik, negyedik helyen végzett a Magyar Polgári

¹³ <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13539/>

¹⁴ A VMDK a 2006-os választást „A nagy megmérettetésnek” nevezte, amelyen elvállik, hogy a délvidéki magyarok a VMDK-t vagy a VMSZ-t támogatják-e. A VMSZ kb. kétszer annyi szavazatot szerzett, mint a VMDK.

Szövetség 8,77%, majd a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége, a VM DP és az MRM sereghajtóként 1-2%-kal, ami azonban nem elegendő a képviselőtestületbe való bejutáshoz. A kisebb magyar pártok többnyire elégedetlenek az elért eredményeikkel, ami nem meglepő, hiszen alig sikerült néhány községben a VMSZ felett teljesíteniük. Még a hagyományosan VM DP-központnak számító Temerinben is csak alig több mint 30 szavazattal sikerült megelőznie Ágoston Andráséknak a VMSZ-t, ráadásul így is csak a 6. helyet szerezték meg – öt szerb párt mögött.¹⁵

Itt kell azonban néhány szót ejteni az MRM szerepléséről, amely lát-szólag ugyan hasonlóan gyenge, mint a másik három „kis” magyar párté, azonban figyelembe véve azt, hogy a párt első alkalommal vett részt a választásokon (a 2010-es nemzeti tanácsi választást kivéve), bizonyos helyeken elért eredményei figyelemre méltóak. Szabadkán a Magyar Remény Mozgalom például megelőzte a VM DK-t és a Mindannyian Együtt koalíciót is, és egy mandátumot szerzett a képviselő testületben. Óbecsén harmadik helyen végzett a magyar pártok között, megelőzve a VM DK-t és a MPSZ-t, Magyarkanizsán pedig a kisebb magyar pártok közül csak az MRM jutott mandátumhoz. Az MRM szerepléséből természetesen nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, egyrészt azért, mert nem állnak rendelkezésre korábbi választási eredmények (kivéve a 2010-es nemzeti tanácsi választást, ahol az MRM egy képviselőt tudott delegálni a Magyar Nemzeti Tanácsba), amelyek alapján valamilyen tendencia kimutatható lenne, másrészt köztudott, hogy a helyhatósági eredményeknél – pláne kis települések esetén – nagyobb súllyal esnek a latba a személyi kérdések, mint a pártok ideológiái. Mindenesetre érdemes az MRM további szereplését figyelemmel kísé- rni, hiszen nem elképzelhetetlen, hogy a párt hosszú távon – legalábbis bizonyos körzetekben – a VMSZ egyetlen komoly vetélytársává nőheti ki magát.

A Vajdasági Magyar Szövetség eredményeinek értékeléséhez érde- mes megvizsgálni a párt előző ciklusban elért önkormányzati eredményeit. 2008-ban Magyar Koalíció néven közösen indult a VMSZ, a VM DK és a VM DP, és jelöltjeiknek sikerült a magyarlakta települések többségében erős önkormányzati pozíciókat szerezni. A 2008-as Magyar Koalíciós ered- ményekhez képest a VMSZ 2012-es szereplése gyakorlatilag mindenhol visszaesést mutat, ami részben magyarázható azzal, hogy a magyar szava- zatokon most egy helyett kettő vagy több magyar párt osztozott, azonban ha összeadjuk a mostani választásokon a magyar pártokra leadott szava- zatokat, az eredmény akkor is nagy visszalépést mutat a négy évvel korábbi adatokhoz képest.

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (kapott % alapján)¹⁶

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	2012	Megj.
	Magyar Koalíció	VMSZ	VM DP	VM DK	MPSZ	MRM	Magyar pártok összesen	
Ada	26,60%	19,74%		3,21%	2,74%	1,15%	39,06%	12,22%-ot kapott egy független magyar lista is
Csóka	na.	30,74%					30,74%	
Kishegyes	37,99%	26,23%					26,23%	
Magyar-kanizsa	52,27%	32,59%				3,84%	36,43%	
Nagybecskerek	3,18%	3,31%					3,31%	
Óbecse	30,28%	15,94%	2,44%	1,58%	1%	1,80%	21,76%	
Szabadka	27,42%	22,52%		1,63%		1,64%	26,55%	Mindannyian együtt: 0,76%
Temerin	22,30%	na.	na.	na.	na.	na.		
Topolya	47,32%	29,60%	3,47%				39,45%	6,38%-ot kapott egy független magyar lista is
Zenta	33,40%	35,10%		2,31%	9,33%	2,01%	48,75%	

¹⁵ <http://www.vajma.info/cikk/vajdasag/13471/>

¹⁶ Az összehasonlító táblázatok a CeSid honlapján található eredmények alapján készültek (<http://direktorijum.cesid.org/izbori.aspx?godina=2008&izbori=Lokalni%202008> és <http://cesid.org/lt/articles/rezultati-izbora-2012/>)

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (kapott szavazatszám alapján)

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	2012	Megj.
	Magyar Koalíció	VMSZ	VMDP	VMDK	MPSZ	MRM	Magyar pártok össz.	
Ada	2703	1767		288	246	103	3498	1094 szavazatot kapott egy független magyar lista is
Csóka	na.	1829					1829	
Kishegyes	2367	1616					1616	
Magyar-kanizsa	7913	4172				491	4663	
Nagybecskerek	2087	1986					1986	
Óbecse	6366	3049	467	302	191	345	4354	
Szabadka	22300	15914		1149		1157	18760	Mindannyian együtt: 540
Temerin	3540	1164	1197				2361	
Topolya	9247	5324	625				7097	1148 szavazatot kapott egy független magyar lista is
Zenta	4444	3828		252	1018	220	5318	

A 2008-as és 2012-es eredmények összehasonlítása (megszerzett mandátum alapján)

	2008	2012	2012	2012	2012	2012	Megj.
	Magyar Koalíció	VMSZ	VMDP	VMDK	MPSZ	MRM	
Ada	9	6		1			+4 mandátum egy független magyar listának
Csóka	8	9					
Kishegyes	12	8					
Magyar-kanizsa	19	11				1	
Nagybecskerek	2	3					
Óbecse	13	8	1				
Szabadka	21	16		1		1	
Temerin	8	na.	na.	na.	na.	na.	
Topolya	22	16					+3 mandátum egy független magyar listának
Zenta	12	12			3		2008-ban az MPSZ-nek 4 mandátuma volt

A táblázatokból kitűnik, hogy Kishegyesen, Magyar-kanizsán, Óbecsén, Szabadkán és Topolyán a VMSZ rosszabbul szerepelt, mint 2008-ban a Magyar Koalíció, elnyert mandátumok alapján pedig szinte minden önkormányzatban gyengültek a magyar pozíciók. Ez egyrészt a szerb pártokra történő „átszavazásnak”, másrészt a magyarság folyamatos fogyásának tulajdonítható. Tisztán magyar önkormányzat létrehozására egyedül Zentán van lehetőség, ahol Rác Szabó László, a Magyar Polgári Szövetség vezetője már fel is ajánlotta a VMSZ-nek az együttműködést¹⁷, a VMSZ egyelőre hivatalosan még nem reagált a felvetésre. A VMSZ és a Demokratikus Párt koalíciója várható minden olyan önkormányzatban, ahol egyik párt

¹⁷ <http://www.vajma.info/cikk.php?rovat=vajdasag&index=13532>

sem szerzett az önálló vezetéshez szükséges többséget. Ilyen lehet Szabadka, Magyararkanizsa, Csóka és Kishegyes is.

A magyar pártok szereplését értékelve elmondható, hogy a VMSZ kontra kis magyar pártok viszonylatában hosszú ideje fennálló aszimmetria elve a 2012-es választásokkal is megerősítést nyert, a kisebb magyar pártok továbbra is egy-egy helyi önkormányzatban tudnak szerephez jutni. Hosszú ideje tendencia a Vajdaságban, hogy a magyar nemzetiségűek nagy arányban szavaznak szerb pártokra (elsősorban a Demokrata Pártra), ez a jelenség a 2012-es választásokon is érzékelhető volt. A magyar érdekvédelem egyik legfontosabb aspektusa az, hogy milyen kormánykoalíció alakul meg Szerbiában. Mivel már tudni lehet, hogy a Demokrata Párt nem kap helyet a köztársasági kormányban, így a demokratákkal szövetséges VMSZ is ellenzékben fog politizálni a következő 4 éves ciklus idején,¹⁸ ez viszont jelentősen csökkenteni fogja a magyar érdekvédelem lehetőségeit. A köztársasági kormány összetétele mindazonáltal nagyban befolyásolhatja az önkormányzati erőviszonyokat is, nem véletlen tehát, hogy az egyeztető tárgyalások helyi szinten is elhúzódnak, s alig van olyan település, ahol június végéig sor került a képviselőtestület alakuló ülésére.

Pászán Zsolt

Választások éve Romániában – általános kontextus és távlatok

Pászán, Zs.: The year of elections in Romania – general context and perspectives

The 2012 elections in Romania were characterized by the heavily personal aspects developed in the early 1990 even at municipal level and most probably would remain unchanged later at the parliamentary elections too. The leaders of the Social-Liberal Association felt the opportunity to come for their getting politically even, for good or at least for a long time, with their major opponent the Democratic Liberal Party and especially with President Traian Băsescu, to be able to have a parliament without considerable opposition. However, since Victor Ponta had unexpectedly seized the government there has been a lessening of support that was already perceptible at the municipal elections on the 10th of June, that could thwart expectations.

Ha röviden, egy szóban kellene összefoglalni a 2012-es romániai helyhatósági választások eseményeit, akkor azt mondhatnánk, hogy ez gyűlöletvoksolás volt. Az eredmények kialakulásában a programoknak, a jelöltek személyiségének, esetleges korábbi teljesítményének volt talán a legkisebb szerepe. A választók többségét a bármilyenfajta hatalommal szembeni gyűlölet vezette az urnákhoz. De a személyes gyűlölet mozgatta a politikai főszereplőket is, márpedig a politikai verseny egyik főszabálya, hogy a gyűlölet a legritkább esetben jó tanácsadó.

Ha ehhez hozzátesszük, hogy az új választási szabályoknak nem az azokat kezdeményezők lettek végül a haszonélvezői, akkor a helyhatósági választások eredményei kapcsán azt a térben és időben is nagyobb hatáskörű következtetést vonhatjuk le, hogy a választási törvények hatalmi igények szerinti módosíthatása nemcsak a jogelvek iránti bizalmat ingatja meg, de gyakran a szándékkal ellentétes hatású is. A politikai verseny másik fő szabálya: a hatalomnak a cselekvési irányokat úgy kell módosítani, hogy ellenzékben is elfogadhatóknak tarthassuk azokat.

Toldozott-foltozott választási törvények

A romániai választások egyik visszatérő jellemzője, hogy az éppen hatalmon lévő pártok, vagy koalíciók elsősorban nem kormányzati teljesítményükkel, hanem a választási szabályok módosításával igyekeznek bebiztosítani győzelmüket. Ugyanakkor a pártok előszeretettel hangoztattak jól hangzó, de a

¹⁸ <http://pannonrtv.com/web/?p=9824>